

dr hab. Jacek Ścibor, prof. UR
Dziedzina: sztuki
Dyscyplina: sztuki muzyczne
Uniwersytet Rzeszowski/ Instytut Muzyki

Rzeszów 16.02.2022 r.

RECENZJA

dotycząca spełnienia przez rozprawę doktorską mgr. Jingxing Tana pt. *„Ewolucja w traktowaniu głosu w dziełach wokalnie-instrumentalnych Krzysztofa Pendereckiego na przestrzeni lat 1955-1970”* warunków określonych w art. 13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku RDA.510.W.74 (3) 2021

Dostarczone dokumenty

1. Pismo Rady Dyscypliny Artystycznej informujące mnie, iż Senat powierzył mi funkcję Recenzenta rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr. Jingxing Tana. Pismo z dnia 14 grudnia 2021 roku sygnowane nazwiskiem prof. dr hab. Ewy Marciniak – Przewodniczącej Rady Dyscypliny Artystycznej
2. Uchwała nr 208/2001 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 13 grudnia 2021 roku w sprawie wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim mgr. Jingxing Tana sygnowane pieczęcią oraz podpisem Prorektora ds. organizacji i nauki prof. dr hab. Marka Roślawskiego
3. Uchwała nr 64/2018 Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 26 listopada 2018 roku w związku z wnioskiem Pana mgr. Jingxing Tana w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie stopnia doktora sztuk muzycznych, dyscyplina artystyczna wokalistyka, sygnowana pieczęcią i podpisem Dziekana prof. dr. Andrzeja Nanowskiego
4. Dzieło artystyczne w formie płyty CD

Krzysztof Penderecki (1933-2020)

Niebo w nocy, sł. Leopold Staff (1955)

Cisza, sł. Leopold Staff (1955)

Utrenja (1969)

Kosmogonia (1970)

5. Opis artystycznej części pracy doktorskiej Jingxing Tana w ramach przewodu zatytułowanej: *Ewolucja w traktowaniu głosu w dziełach wokalnoinstrumentalnych Krzysztofa Pendereckiego na przestrzeni lat 1955-1970* w języku polskim i angielskim.

Promotor: prof. dr hab. Piotr Kusiewicz

Podstawowe dane o Kandydacie

Jingxing Tan – tenor – urodzony w Chinach 14 kwietnia 1988 roku. Swoją edukację muzyczną rozpoczął od nauki gry na flecie w wieku dziewięciu lat, natomiast edukację wokalną – mając siedemnaście lat, pobierając lekcje śpiewu u swojej matki – śpiewaczki Opery Pekinńskiej. W 2010 roku przyjechał do Polski w celu podjęcia studiów wokalnych w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w klasie prof. Piotra Kusiewicza. Ponadto w ramach programu Erasmus w 2015 roku studiował śpiew operowy w klasie prof. Francisco Araiza w Musikhochschule w Stuttgarcie. Studia magisterskie w gdańskiej Akademii Muzycznej ukończył z wyróżnieniem w czerwcu 2017 roku.

Jingxing Tan po swoim debiucie w Operze Bałtyckiej (*Le Villi* G. Pucciniego, 2011) został uznany za jednego z najbardziej obiecujących śpiewaków. Premiera zaowocowała kolejnymi propozycjami występów w operach: *Gianni Schicchi* G. Pucciniego (2012) oraz *Così fan tutte* W.A. Mozarta (2014). Śpiewak został również zaproszony na 52. Festiwal Muzyczny w Łańcucie, celem wykonania partii Łąbędzia w *Carmina Burana* Carla Orffa z maestro Tadeuszem Wojciechowskim (tę samą kompozycję wykonał w 2017 roku w Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej pod batutą Piotra Sułkowskiego).

Kolejnymi ważnymi wydarzeniami w życiu artystycznym Jingxing Tana był udział w trasie koncertowej po Chinach, podczas której wraz z Orkiestrą Symfoniczną Akademii Muzycznej w Gdańsku wykonał jedenaście koncertów (grudzień 2013-styczeń 2014) oraz wykonanie *IX Symfonii* L. van Beethovena w Filharmonii Koszalińskiej (maj 2014) i *Messa Di Gloria* G. Pucciniego w Bazylice Archikatedralnej w Gdańsku-Oliwie (kwiecień 2015). Brał także udział w *Bitwie Tenorów na Różę* organizowanej przez Mazowiecki Teatr Muzyczny i TVP (październik 2015).

Ponadto Jingxing Tan uczestniczył w wielu koncertach i festiwalach, m.in.: *Festiwal Jana Kiepury*, na Zamku w Bytowie, w Amber House w Gdańsku, w Urzędzie Miejskim w Gdańsku, w Chińskiej Ambasadzie oraz Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, *XIX Leszczyńskim Festiwalu Muzycznym im. Romana Maciejewskiego*, *Music Festival „Star and Rising Star” in Munich* z udziałem światowej sławy tenora Daniela Behle (2018). W maju 2018 roku Jingxing Tan został zaproszony przez Maestro Tan Dun do zaśpiewania światowej premiery *Buddha Passion*, która miała miejsce podczas prestiżowego *Dresden Music Festival*.

Na arenie międzynarodowej poza wymienionym obszarem festiwali muzycznych Jingxing Tan został doceniony już w lipcu 2015 roku, kiedy to został zaproszony do udziału w prestiżowych kursach mistrzowskich prowadzonych przez maestro Francisco Araiza w Wiedniu. W maju 2016 roku był uczestnikiem *Eva Lind Music Academy in Tirol*. Nadto wśród kursów mistrzowskich należy wymienić m.in.: *Masterclass with Maestro Macel Boone* w niemieckim Aldersbacher (2018) oraz Mistrzowskie Kursy prowadzone przez Maestrę Annett Andriesen (2018).

Jingxing Tan otrzymał wiele nagród podczas konkursów wokalnych. Wśród nich należy wymienić m.in.: Drugą Nagrodę *II Ogólnopolskiego Konkursu Wokalnego Bella Voce* w Busku-Zdroju (sierpień 2018), Trzecią nagrodę *Międzynarodowego Konkursu Wokalnego Accademia Belcanto International Singing Competition in Graz* (wrzesień 2018), Nagrodę specjalną Jury *Hariclea Darclee Singing Competition in Romania* (sierpień 2017). Jingxing Tan był także finalistą *Bellini Bel canto Singing Competition in France* oraz finalistą *Hariclea Darclee Singing Competition in Romania* (sierpień 2016). Ponadto był uczestnikiem prestiżowych międzynarodowych konkursów wokalnych, takich jak m.in.: *Harbin Music Competition* (styczeń 2018), *IVC International Vocal Competition's Hertogenbosch* (kwiecień 2018), *Eva Marton Singing Competition* (kwiecień 2018), *Belvedere International Singing Competition in Latvia*.

Ocena pracy doktorskiej

Promotorem pracy jest wybitny tenor, profesor śpiewu oraz pianista Piotr Kusiewicz.

Praca: *Ewolucja w traktowaniu głosu w dziełach wokально-instrumentalnych Krzysztofa Pendereckiego na przestrzeni lat 1955-1970* zbudowana jest z IV rozdziałów, podsumowania, spisu kompozycji Krzysztofa Pendereckiego za lata 1955-1970, bibliografii, biogramów innych twórców oraz ikonografii. Rozdział I zawiera: zarys biografii i okresy twórczości Krzysztofa Pendereckiego, definicję muzyki awangardowej, wpływy artystyczne zauważalne w twórczości Krzysztofa Pendereckiego oraz wpływ uwarunkowań historycznych jak i tradycji religijnych. W rozdziale II czytelnik dowiaduje się o okolicznościach powstania wybranych utworów wokально-instrumentalnych tj.: *Pieśni zadumy i nostalgii; Niebo w nocy; Cisza; Utrenja I – Złożenie Chrystusa do grobu* oraz *Kosmogonia*. Rozdział III jest analizą formalną wykonywanych dzieł muzycznych. Omówienie problemów wykonawczych każdego utworu z osobna na podstawie własnego doświadczenia wokálního autora prezentowanej pracy stanowi treść rozdziału IV. W podsumowaniu Doktorant próbuje przekonać czytelnika do swoich racji z punktu widzenia wokalisty-praktyka, twierdząc, że dowodem popularności i swoistego zapotrzebowania na muzykę Krzysztofa Pendereckiego są jej liczne wykonania w kraju i za granicą. Autorskimi dziełami kompozytor ujawnia silną dążność etyczno-estetyczną do rozpoznawania własnego miejsca zarówno w świecie rzeczywistym jak i świecie sztuki. Ponadto zaletą pracy jest cenny materiał ilustracyjny w postaci załączników, zdjęć dokumentujących omawiane problemy, a pochodzące z prywatnych źródeł prof. dr. hab. Piotra Kusiewicza.

Praca Pana Jingxing Tana adresowana jest do studentów oraz artystów śpiewaków aktywnie pracujących w zawodzie, dla których sztuka wokalna stanowi ważną do wypełnienia misję. Nosi znamiona oryginalnej, w której Doktorant na podstawie analizy materiałów źródłowych oraz jej praktycznej realizacji zapisu nutowego wykazał autorskie ujęcie przedstawionej problematyki. Zawartość recenzowanej pracy stanowi niewątpliwie wartość poznawczą i edukacyjną.

Jako dzieło artystyczne Jingxing Tan dołączył nagranie: Krzysztof Penderecki (1933-2020)

1. *Niebo w nocy*, sł. Leopold Staff (1955)

2. *Cisza*, sł. Leopold Staff (1955)

3. *Utrenja* (1969)

4. *Kosmogonia* (1970)

Jingxing Tan – tenor (1-4)

Joanna Freszel – sopran (4)

Rafał Pawnuk – bas (4)

NOSPR w Katowicach

Alexander Liebreich – dyrygent

Nagranie MTS, Gdańsk 17,22,23 maja 2021 r. (1-3)

NOSPR, Katowice 6 grudnia 2018 r. (4)

Realizacja nagrań: Studio MTS Mariusz Zaczkowski (1-3), Beata Jankowska-Burzyńska (4)

Myślę, że artysta musi ... przekraczać granice. Żeby stworzyć coś nowego, trzeba przekraczać konwencje, estetyczne przyzwyczajenia ... A co najważniejsze, przekraczać siebie samego ...

(Krzysztof Penderecki)

Geneza wczesnych pieśni Krzysztofa Pendereckiego nie jest nam znana. Teksty pieśni do poezji Leopolda Staffa jak pisze Teresa Malecka *reprezentują typ liryki skoncentrowanej na pewnym chwilowym stanie przyrody: na nocy, niebie, gwiazdach, drodze mlecznej, na milczeniu ziemi oraz nieskończoności świata w czasie i przestrzeni.*

Jednozrotkowa aforystyczna pieśń **Cisza** w zmiennym metrum, z elementami polimetrii, w dynamice p-ppp powstała w roku 1955 z przeznaczeniem na głos barytonowy i fortepian. Źródło tekstu: Leopold Staff, zbiór Wiklina.

Pieśń **Niebo w nocy** to mała forma trzyczęściowa pieśni, nie w pełni symetryczna, utrzymana w zmiennym metrum, w dynamice p i pp. Prezentuje dwa typy faktury wokalne:

a) recytatywną (A, takty. 1-20 i a₁, t. 30-31)

b) pieśniową (B, t. 21-29)

Zarówno **Jutrznia I** i **Jutrznia II** jak wiadomo skomponowane zostały z inicjatywy Otto Tomka na zamówienie niemieckojęzycznego, publicznego regionalnego nadawcy radiowo-telewizyjnego Westdeutscher Rundfunk i zadedykowane Eugen'owi Ormandyemu (amerykańskiemu dyrygentowi i skrzypkowi pochodzenia węgierskiego). Kompozytor bezpośrednio inspiracji do powstania tegoż utworu szukał w liturgii prawosławnej. Istotą **Utrenji** są wydarzenia, które rozegrały się po Męce i Śmierci Pana Jezusa, między Wielkim Piątkiem, a porankiem Wielkanocnym. Tekst Jutrznii utrzymany jest w języku starocerkiewnosłowiańskim, gdzie kompozytor dokonał starannego wyboru w sensie teologicznym. Chodzi o fragmenty z tekstu Jutrznii Wielkiej Soboty i Nieszporów Wielkiego Piątku. Jak powiedział sam kompozytor *Samo brzmienie starocerkiewnego języka jest ściśle związane z muzyką tego utworu. Nie wyobrażam sobie przetłumaczenia na jakikolwiek inny język, lub stworzenia takiego utworu bez tekstu*¹

Jest to hymn uwielbienia. Występuje w nim bogactwo środków wyrazu muzycznego: wypowiedź chóralna i solowa z dużym ładunkiem zarówno liryzmu oraz ekspresji

¹ A. Iwaszkin, Krzysztof Penderecki, Sowietskij Kompozytor, Moskwa 1983, s. 78

dramatycznej, konwencjonalne i niekonwencjonalne efekty brzmieniowe. Tenor solo w najwyższym możliwym rejestrze (g^2-c^3) i to w dynamice forte, śpiewa a cappella modlitwę pochwalną: „*Błogosławiony jesteś Panie, naucz mnie usprawiedliwień Twoich*”. Głos zmierza ruchami ćwierćtonowymi ku górze, by dojść do dźwięku e^3 z fermatą. Wszyscy za każdym razem czekamy na ten karkołomnie trudny ale jakże i piękny moment.

Ostatnia pozycja płyty to utwór powstały w roku 1970 zatytułowany **Kosmogonia** na 3 głosy solowe, chór mieszany i orkiestrę. Część I Arché, część II Apeiron.

Tekst: fragmenty tekstów zestawione przez kompozytora, wybrane z następujących źródeł: Biblia, Genesis; Sofokles, Antygona ; T. Lukrecjusz Karus, De rerum natura; P. Owidiusz Naso, Metamorfozy; L. da Vinci, Sul volo; Mikołaj Kopernik, De revolutionibus orbium caelestium; Mikołaj z Kuzy, De docta ignorantia; Giordano Bruno, A i principi de l'universo; wypowiedzi pierwszych kosmonautów: Jurija Gagarina i Johna Glenna. Utwór powstał na zamówienie Organizacji Narodów Zjednoczonych z okazji 25 lecia rocznicy jej powstania.

W autorskim tekście Magdaleny Chrenkoff czytamy: *Z tych krótkich wyjątków, zachowanych w oryginalnych językach, ostatecznie „wyłoniła się koncepcja tekstu symbolizującego dwa odwieczne pragnienia człowieka: pragnienie zrozumienia uniwersum i chęć oderwania od ziemi”*.²

Wszystkie dzieła zawarte na nagraniu to propozycje wielobarwne, sugestywnie oddziałujące na wrażliwego słuchacza. Bowiem utwory spod znaku historycznego nurtu pod względem wykonawczym należą do arcydzieł i arcytrudnych. Dobrze, że Jingxing Tan sięgnął po tego rodzaju repertuar. Dzięki takim poczynaniom przekonujemy się, że muzyka Krzysztofa Pendereckiego jest znana, czy też cieszy się zainteresowaniem innych narodów. Dziś można z pewnością rzec, iż dzieła Mistrza Pendereckiego poruszają pokolenia i doczekały się zasłużonego miejsca w panteonie polskiego i światowego dziedzictwa kulturowego.

Dzieło artystyczne „Ewolucja w traktowaniu głosu w dziełach wokально-instrumentalnych Krzysztofa Pendereckiego na przestrzeni lat 1955-1970” wypełnione utworami przedstawiciela polskiej szkoły kompozytorskiej lat sześćdziesiątych XX wieku postawiło wymagania nie tylko wykonawcom, ale także słuchaczowi. Wymagają pełnego zaangażowania, otwartości i zaufania temu, co percepcyjnie niezbyt powszechne. Tym większe należy się uznanie Doktorantowi za podjęcie się pięknego a zarazem niełatwego zadania co do proponowania oryginalnej spuścizny cennej kultury polskiej. Swoim niebanalnym wyborem repertuarowym Jingxing Tan zapewnił słuchaczom estetyczne zadowolenie.

Niebo w nocy; Cisza. W obydwu utworach piękno brzmienia fortepianu oraz wysublimowana delikatność głosu śpiewaka daje niesamowite efekty. Partie głosu solowego zastosowane przez kompozytora w obydwu przypadkach mają bardzo ważne znaczenie kolorystyczne w dźwiękowym obrazie całości. Śpiewakowi udało się zarówno w jednym jak i drugim utworze zastosować pejzaż pełen subtelnych niuansów brzmieniowych, harmonizujących z klimatem wyrazowym każdego z osobna. Może trochę brakuje mi dłuższych sekwencji solo w wykonaniu Doktoranta ze względu na ciekawą urodę głosu, ale rzecz jasna Jingxing Tan realizuje zapis partytury. W dodatku dobrze opanowana znajomość

² M. Chrenkoff „Kosmogonia... [w:] Twórczość Krzysztofa Pendereckiego od genezy do rezonansu cz. 3, Kraków 2010, s. 92

języka polskiego przez Artystę nie przeszkadza, a wręcz pozwala słuchaczowi na bardziej intensywne przeżywanie kreowanych dzieł zwrócone ku życiu i światu.

Utrenja, Kosmogonia można rzec, iż dramaturgia kolejnych utworów jest również starannie przemyślana i składa się na emocjonalnie spójną i logiczną całość. Interpretacja Kandydata pokazuje wnikliwe podejście do dzieła, które pełne jest gradacji właściwych napięć. Osiąga malownicze wyżyny, pejzaże arcyciekawych dźwięków, cały czas z zachowaniem ładu i jasności. Śpiewak zadbał o jakość dźwięku za sprawą jego koloryzowania w odpowiednio utrzymanych proporcjach dynamicznych względem pozostałych wykonawców. Oba dzieła budzą podziw dla umiejętności śpiewaczych zarówno w zakresie płynnego prowadzenia frazy jak i swobody popisowych fragmentów. To utwory karkołomne wokalnie. Trudności techniczne i biegłość solisty pozostają od początku do końca na pierwszym planie. Podziw w przypadku Jungxing Tana budzi wycucie formy jako całości, dokładne rozplanowanie dramaturgii poszczególnych dzieł, pozwalające słuchaczowi wpłynąć na jego wrażliwość i wyobraźnię. Warto dodać iż w przypadku Doktoranta niewymuszona biegłość techniczna oraz bardzo dobry słuch, to atuty zasługujące na miano wokalne perfekcji.

Konkluzja

Dzieło artystyczne Jingxing Tana słucha się z dużą przyjemnością. Wszystkich wykonawców płyty cechuje rzetelny warsztat oraz plastyczny i miły dla ucha dźwięk. Śpiewak zaprezentował się w przedstawionych utworach jako wykształcony muzyk o dużej wyobraźni, zaś dzieła Krzysztofa Eugeniusza Pendereckiego w przekazie zachowały swoje autonomiczne wartości muzyczne, a nawet je wzbogaciły. W mojej ocenie umiejętności, nabyta wiedza oraz багаż doświadczeń jakie posiada Jingxing Tan ukazują Kandydata w świetle bardzo pozytywnym do nadania Mu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne. Tym samym spełnia On wymagania Ustawy. Pracę doktorską mgr. Jingxing Tana **przyjmuję**.

RECENZENT

dr hab. Jacek Ścibor, prof. UR